

ОЦЕНКАТА НА УЧЕНИЦИТЕ ЗА УПОТРЕБА НА СМАРТ ТЕЛЕФОНИТЕ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО

Проф. д-р Зора Янакиева

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме. В статията се разглежда и анализира употребата на смарт телефоните в обучението по изобразително изкуство. Представени са резултати от анкетно проучване, проведено в периода май-юни 2024 г. с 30 ученици от 8. и 9. клас, относно оценката им за използване на смарт технологиите в образователния процес. Изследването показва, че в часовете по изобразително изкуство респондентите употребяват мобилните устройства с различна цел и причина (100), убедени са в полезността и потребността им да служат като помощно средство, и предпочитат да се възползват от техните възможности (96.66). Чрез телефоните учениците черпят идеи от изкуството в интернет (46.66), без да се чувстват зависими (50), успешно биха се справили с изобразителните задачи и без мобилните устройства (70). Изследването установява оценката на гимназистите за употреба на смарт телефоните в художественото обучение като полезни и необходими средства, използвани с образователна цел, което ги прави привлекателни, желани и стимулиращи учебната дейност.

Ключови думи: оценяване; ученици; смарт телефони; обучение по изобразително изкуство

Увод

Иновациите чрез внедряване на информационните и компютърните технологии в съвременното българско училище разширяват възможностите за развитие на учениците в интегрирана учебна среда и съдействат за повишаване на образователното качество, с оглед на изискванията и нарастващите социални потребности на обществото. В модерния свят днес е почти немислимо без технологичните средства за комуникация и предимствата им в различните области на живота, което ги прави особено полезни, включително и в сферата на образованието. В настоящия етап широко приложими сред подрастващите са смарт технологиите.

Понятието smart е аббревиатура от началните букви на сложно наименование и от английски се превежда „умен“, „интелигентен“. Позовавайки се на

Абдукодиоров, Qayumov (Qayumov, 2021) описва поредността в акронима SMART „Specific“, „Measurable“, „Attainable“, „Relevant“, „Timebound“, което означава: „Специфичен“, „Измерим“, „Постижим“, „Уместен“, „Ограничен във времето“. SMART се превежда още като технология за самонаблюдение, анализ и докладване. (Hildebrand, 2020, p. 6).

„Интелигентната“ технология се отнася до интегрирането на компютърни и телекомуникационни технологии в други технологии, които преди това не са имали такива възможности. Това, което прави една технология „умна“, е нейната способност да комуникира и работи с други мрежови технологии и чрез тази способност да позволява автоматизирана или адаптивна функционалност, както и отдалечен достъп или работа отвсякъде“². „SMART“ е характеристика на система или процес, която се проявява в нейните взаимодействия с околната среда и има способността да се адаптира към променящата се среда, да реагира незабавно на промените във външната среда, да се развива и развива самостоятелно“ (Qayumov, 2021, p. 134).

„Към смарт технологиите могат да се отнесат изкуствен интелект (AI), разширена реалност (AR), виртуална реалност (VR), интернет на нещата (IoT), големи данни, блокчейн, 3D печат и леки преносими технологии като смарт телефони, смарт таблети, смарт часовници, смарт очила, смарт дъски и т.н.“ (Lefterova-Gadzhhalova et al., 2024, p. 432).

Смарт телефоните са сред най-употребяваните технологии от младите хора поради малките размери, лесната преносимост и функциите на устройствата, което ги прави изключително удобни. Оперирането с тях в учебните часове за собствени потребности на децата се дискутира широко в педагогическите среди като проблемна тема за българското училище. Според педагозите телефоните отклоняват вниманието и оказват негативно въздействие върху образователните резултати. Използването им за дейности извън учебните проблеми се превръща в масово явление, което се разпространява не само в България, но според доклад на UNESCO (2023) в редица страни от Европа и света. За преодоляване на негативните тенденции в учебните занятия отделните държави налагат частични или пълни ограничения на мобилните устройства. Причина е прекомерната употреба, водеща до отрицателни резултати в академичните постижения, по-висока тревожност, разсеяност от текущите задачи и слаба концентрация върху уроците³.

В България за решаване на проблема се предприемат действия с текст от Закона за предучилищното и училищното образование, в който се посочва: учениците да не ползват телефоните си по време на часовете¹. Липсата на механизъм за прилагането му обаче го прави неефективен и на практика училищата трябва сами да търсят варианти за справяне с проблема чрез въвеждане на допълнителни разпоредби в правилниците за тяхната дейност.

Неблагоприятните последици в резултат от злоупотребите с мобилните устройства дават действително основание за налагане на ограничения и забрани. Показателни за това са не само образователните дефицити, разсеяността и липсата на внимание. При отделни ученици се забелязват зависимост и пристрастеност, незаинтересованост и пренебрежително отношение към учебния труд, формално изпълнение на задачите.

Същевременно употребата на смарт технологиите с образователна цел разкрива позитивните им страни и възможности за по-ефективно провеждане на обучението по изобразително изкуство. Безспорни са предимствата им за мотивиране на учениците при изпълнение на учебните задачи, при проучване на информация, извършване на виртуални разходки чрез посещения на музеи и галерии в интернет, разглеждане на дигитални художествени произведения, възприемане на видеа и клипове, осъществяване и на други дейности предвид възрастта, дидактическите цели и специфики на учебното съдържание.

В. Петков (Petkov, 2018) посочва предимствата на смарт телефона в обучението по графичен дизайн при създаването на серия от творчески пощенски марки и представянето им във виртуална среда. Процесът се осъществява чрез заснемане на фотографии с камерата, обработка на изображенията с наличния графичен редактор и проектиране на пощенските марки.

От наблюденията в учебна среда и от изследванията в научната литература става ясно, че съвременните ученици използват смарт телефоните не само за комуникация, но според Петков при нужда – и в образователния процес като основен инструмент за работа (Petkov, 2018) и като помощно средство, улесняващо учащите. Възможностите за бързо писане и предаване на информация чрез софтуерните приложения са само незначителна част от предимствата на интелигентните устройства в учебните занятия, което ги прави желани и предпочитани пред тетрадките, тъй като пестят време и място в раниците. „В същото време, фаворизирането и доминиращото използване на смарт технологиите в обучението води към знания и умения, които в известна степен не биха позволили разгръщането на максимална креативност на обучаемите“ (Lefterova-Gadzhlova et al., 2024, p. 433).

По отношение на изобразителната дейност практиката показва, че след определена възраст, по-специално след шести-седми клас, се забелязва спад в желанието за художествено творчество. Част от учениците се чувстват неуверени, споделят притесненията си, че не могат да рисуват добре, търсят възможности за справяне със ситуацията. В методиката предвид възрастта проблемът е известен като критичен период в развитието на изобразителната дейност. Според В. Димчев между 12 – 14-годишна възраст настъпват най-сериозните промени в психическото и физическото развитие на децата, укрепват вниманието и насоченото наблюдение, развиват се конвергентното

и дивергентното мислене, механичната и логическата памет. Тези процеси намират отражение в изобразителната дейност и предимно в изобразителната форма (Dimchev, 1993, p. 94). „Постепенно възникват диспропорциите между желанията и реалните възможности за тяхното осъществяване и поражда вътрешни противоречия. Те още повече се задълбочават в търсенето на осъзнати и често критични оценки на цялото обкръжение и на собственото „аз“ (Dimchev, 1993, pp. 94 – 95). Според К. Теофилов „около 13-ата година при учениците се наблюдава процес на охлаждане към рисуването. След тази възраст интересът към изобразителното изкуство се запазва само при особено надарените или при онези от тях, които са били в контакт с мотивиращи външни стимули“ (Teofilov, 2024, p. 179). Според С. Левин в юношеската възраст доста деца престават да рисуват „и сред тях някои много надарени – излиза, че надареността невинаги съвпада с влечението“ (Levin, 1984, p. 88). Проблемът според него е един от най-сериозните, с който се сблъскват художниците педагози в цял свят (Levin, 1984, pp.88 – 89).

Именно диспропорциите между желания и възможности при изпълнение на учебните задачи принуждават учениците да обърнат поглед към произведенията на изкуството в интернет, да ползват творбите във виртуална среда като образец и стимул за въздействие, за постигане на високи резултати, успеваемост и удовлетвореност в обучението. Смарт телефоните се явяват много удобно средство за осъществяване на целите, които гимназистите сами си поставят и преследват в учебния процес. Притегателната сила на изкуството да въздейства естетически, мотивира за творчество. Под влияние на дигиталните произведения се забелязват нарастващо влечение и интерес към изобразителната дейност, стимулиране на креативното мислене чрез творческо интерпретиране на художествените произведения, повишаване на увереността на подрастващите в себе си. Изкуството освен естетически зарежда идейно творчески, дава полет на мисълта и въображението, мотивира за художествена дейност.

Преосмислянето на възможностите на смарт технологиите, и по-специално на смарт телефоните за нуждите на художественото образование в средното училище предизвиква интерес за по-задълбочено разглеждане на проблема.

Целта на изследването е да се проучи мнението на гимназистите от осми и девети клас за употреба на смарт телефоните в учебния процес по изобразително изкуство, а хипотеза – изразяването на позитивна оценка за мобилното устройство като полезно и необходимо средство в художественото обучение, ползвано с образователна цел.

Изследването е проведено в периода май – юни 2024 г. с анкети на хартиен носител. Участници в проучването са 30 ученици, избрани на случаен принцип, от осми и девети клас, обучавани в професионални паралелки от Националната търговска гимназия – Пловдив. Анкетата е стандартизирана с

предварително зададени отговори. Само един от всички 11 въпроса е отворен, което улеснява обработването, анализирането и графичното представяне на резултатите. Вниманието е фокусирано в няколко посоки, изясняващи проблема от гледна точка на гимназистите. Изследването на оценката за употреба на смарт телефона в обучението по изобразително изкуство се осъществява въз основа на нейното диференциране по вид, а именно: оценка на полезността, оценка на честотата, оценка на целта, оценка за мобилното устройство като помощно средство, оценка за предпочитание, оценка на причините за употреба, оценка на въздействието, оценка на зависимостта. Чрез проучване на източника на творчески идеи косвено се оценява и въздействието на интернет за стимулиране на художествения замисъл и решение, а с оценката за успеваемост – мнението за резултативността по изпълнение на учебните задачи при липса на смарт телефон.

Анализ на резултатите

Анализирането на данните относно мнението на учениците за полезността на смарт телефона в обучението по изобразително изкуство показва, че процентът участници, дали висока оценка, е най-голям. Те определят смарт устройството като изключително полезно в образователния процес (70%). Позитивни схващания имат също и малко повече от една четвърт от респондентите, чиято оценка в сравнение с болшинството анкетирани е по-умерена (26.66%). Едва незначителна част от изследваните (3.33%) не споделят тази позиция. Липсата на отговор „не мога да преценя“, както и диференциацията в мненията открояват разбирането на проблема и ясно изградените представи за предимствата на технологиите в образованието.

Изображението на фигура 1 визуализира убедеността в съжденията на респондентите в полза на смарт телефоните. Високият процент гимназисти (96.66%), потвърдили за полезността им в обучението по изобразително изкуство, демонстрира наличието на знания за функциите и възможностите на съвременните модерни технологии, на умения за опериране в ежедневието и преноса им в образованието като област на приложение.

Фигура 1

Предвид ежедневните навици за работа с телефоните, не е изненадваща честотата, с която се употребяват в образователния процес. Приблизително половината ученици си служат със смарт устройствата всеки час по изобразително изкуство (46.66%), а мнозинството гимназисти опират до тях само в определени занятия (53.3%), което показва очевидната им потребност в обучението.

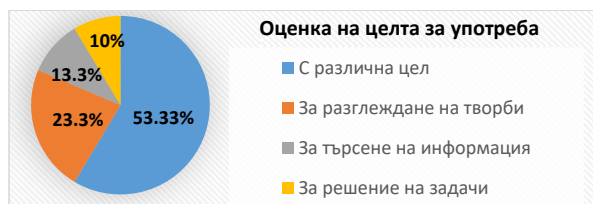
Диаграмата на фигура 2 илюстрира оценката за честотата на употреба, независимо от времевия интервал на повторение (100%). Високите нива в резултатите могат да се обяснят с навиците, влеченията и наклонностите за опериране с технологиите дори когато учениците нямат специално поставена задача за работа с тях.

Фигура 2

Разнопосочни са мненията и по отношение на целта за употреба. С помощта на смарт телефоните гимназистите проучват информация (13.3%); разглеждат художествени произведения, осъществяват виртуални посещения на музеи и галерии в интернет, гледат видеа (23.3%); търсят и се зареждат творчески с идеи за изпълнение на изобразителните задачи (10); използват технологиите за различни цели (53.33) и за решаване на разнообразни по характер проблеми от гледна точка на теорията и практиката.

Диференциацията в резултатите на фигура 3 показва разнообразието от цели за употреба на смарт устройствата вероятно поради техните възможности, функции и приложения, което ги прави универсални и удобни, от една страна, а от друга – те улесняват учебните дейности в обучението.

Фигура 3

Поради влеченията на младежите към технологиите не е учудващо отношението към смарт телефоните, изпълняващи ролята на помощно средство в художественото обучение за решаване на всякакви проблеми (40%), независимо от техния характер. Мнозинството участници (56.66%) употребяват устройствата за определени задачи, докато незначителна част изразяват отрицателно мнение (3.33%), заявявайки уверено, че разчитат на себе си.

Цифровите данни във фигура 4 информират за позицията на изследваните и по-специално одобрението мобилните устройства да се ползват при нужда в образователния процес. Високият процент потвърдили (96.66%) за необходимостта от телефона като помощно средство буди притеснения доколко сами те биха се справили в обучението без технологиите. Тревогите в тази посока дават основание за формулиране и на следващия въпрос.

Фигура 4

Предпочитат ли гимназистите смарт телефона пред идеята за самостоятелно решаване на учебните проблеми? В процентно отношение отговорите потвърждават същото цифрово изражение от предходното запитване. Респондентите заявяват желание да оперират с технологиите при изпълнение на всякакви задачи, вместо да разчитат на себе си (40%). Аналогично е положението и при останалите участници (56.66%), които дават предимство на технологиите за определени дейности, и едва незначителен процент (3.33%) споделят тяхното неодобрение.

Общата картина от резултатите на фигура 5 илюстрира високия процент анкетиращи, изразяващи предпочитание към смарт устройствата (96.66%). Причина за това вероятно е липсата на увереност за преодоляване на затрудненията, умственото напрежение и усилие, необходими за справяне с учебните проблеми, които удобно могат да се решат с телефоните. Сериозен остава въпросът с редовната употреба, а оттам – с привикването и зависимостта към технологиите. Безспорно умните телефони улесняват превъзможването на сложността на задачите, но системното извличане на готови идеи и решения от интернет се осъществява за сметка на креативно-творческото мислене и развитие на някои психични и когнитивни процеси.

Фигура 5

Диаграмата на фигура 6 демонстрира процентно количеството на респондентите, използващи технологиите по различни причини (50%). Стимул за част от изследваните е пестенето на време и улеснението в преодоляване на затрудненията при изпълнение на задачите (30%), мобилните устройства предлагат големи възможности за постигане на най-доброто решение (13.33%), с тяхна помощ обучаваните се чувстват по-уверени и сигурни (6.66%).

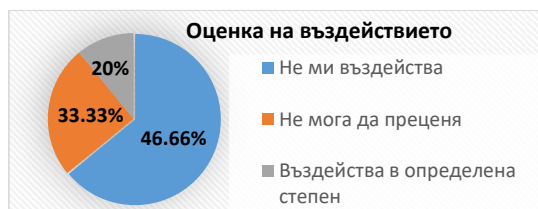
Цифровите данни показват, че независимо от личните съображения и мотиви респондентите намират резон от технологиите (100%) и че многообразието от причини, а вероятно и мотивацията обясняват тяхната приложимост в образователния процес.

Фигура 6

Доколко системното опериране с телефоните ви оказва негативно въздействие? Количественият анализ във фигура 7 изяснява състоянието на проблема и мнението на приблизително половината респонденти, че технологиите не им влияят отрицателно (46.66%). Една трета изразяват колебание и несигурност, видно от отговорите „не мога да преценя“ (33.33%), и една пета отбелязват неблагоприятното донякъде въздействие на смарт телефоните (20%).

Въпреки частичните негативни оценки за смарт устройствата по този показател, в анкетата не се посочва за причинени вреди в резултат от системното опериране с тях. Несигурността в отговорите може да се обясни и с дефицита на достатъчно информация за ефекта на въздействие върху здравословното състояние.

Фигура 7

При наблюдение на дейността на учениците в художествената практика възниква въпрос, който вълнува, сигнализира за размисъл, донякъде и за тревога, а именно: Изпитват ли младите хора зависимост към телефоните, и по-специално към интернет, при решаване на учебните проблеми и задачи?

Анализът на резултатите във фигура 8 показва, че спрямо отговорите половината участници не изпитват зависимост (50%), нисък процент признават силната си привързаност към технологиите (10%), по-умерено е мнението на малко повече от една четвърт, които се самоопределят в по-ниските нива на зависимост, а желанието за влизане в интернет – като по-преодолимо и контролирано (26.66%). Колебливи и неубедителни са незначителна част от анкетираните, които не могат категорично да преценят и да се самоопределят към някоя от групите (13.33%).

Самооценката по отношение на зависимостта към интернет и смарт устройствата е обективна дотолкова, доколкото респондентите откровено споделят и доколкото вярно се самоопределят в отговорите. Привързаността към технологиите на малко над една трета от учениците обаче (36.66) дава повод за притеснение.

Фигура 8

За източник на творчески идеи в изобразителната дейност гимназистите посочват дигиталното изкуство в интернет (46.66%), стимулиращото въздействие на различни източници (26.66%), креативно-творческото мислене, въображение и образните представи в паметта (20%) и едва на последно

място отбелязват природата (6.66%) въпреки силно мотивиращия ефект на въздействие, което тя оказва на поколения художници.

Резултатите във фигура 9 показват необходимостта от интернет за приблизително половината участници в обучението. Търсенето на идеи от изкуството във виртуална среда е един от най-достъпните начини за творчески стимул в условия на затворена училищна среда, ограничена от външни въздействия. Вероятно това е причината и за ниския резултат в отговорите за природата като източник на идеи, от една страна, а от друга – критичният период на развитие в изобразителната дейност и предпочитанията на възрастта за подражание по образец (изображения, художествени произведения), за сметка на рисуването по натура.

Фигура 9

Безспорно предизвикателство в художествената практика е решаването на творческите проблеми без помощта на смарт устройствата. Запитването по този въпрос дава противоречиви отговори. Една трета от анкетираните (33.33%) вярват в успешното изпълнение на изобразителните задачи без необходимостта от интелигентните технологии. Позитивно мнение изразяват приблизително същото количество респонденти, въпреки че осъзнават трудностите, които съпътстват творческите дейности, а вероятно и разхода на повече време (36.66). Колебание и несигурност се забелязва у приблизително една четвърт от анкетираните, които не могат убедително да преценят доколко успешно биха могли да се справят без мобилните телефони (23.33%). И категорично уверени в неуспеха си са тези, които не виждат изобщо надежди, изпитват силни съмнения и реално преценяват слабите си шансове за сполучлив резултат без помощта на телефона (6.66%).

Позитивните нагласи и увереността в успеха на респондентите (70) се виждат в цифровото изражение на фигура 10, което показва, че преобладаващата част изследвани не разчитат на мобилните устройства независимо от характера и степента на трудност в творческите задачи. Противоположното мнение на останалите участници (30) обаче е повод за притеснение. За тях смарт телефонът е действително необходим

за възприемане на творби от интернет в качеството им на образци за подражание и в стремежа за справяне с учебните проблеми. Тревожните резултати в самооценката на респондентите потвърждават становищата на изследователите в научната литература за критичните периоди на развитие в изобразителната дейност, а именно, че: „Възникналото противоречие между многократно разширените реални образни представи за действителността и значително по-ниското равнище на изобразителни възможности поражда тенденции към копиране на готови изобразителни форми – илюстрации, рисунки и най-често репродукции на художествени произведения – като път към преодоляване на противоречието“ (Dimchev, 1993, p. 97).

Фигура 10

Последният въпрос с право на свободен отговор конкретизира мненията за смарт технологиите и отражението им върху развитието на изследваните лица. Отговорите са разнообразни и противоречиви, някои вън от контекста на въпроса и в общи линии могат да се диференцират в две посоки. Преобладаващата част анкетираните изразяват позитивна оценка за телефоните, които улесняват учебния процес; спестяват време и усилия; информират и подпомагат изпълнението на задачите; стимулират към творчество чрез възприемане на изкуството във виртуална среда; влияят на мисленето, начина на изразяване и действие.

Негативно се оценява наготово получената информация от интернет, загубата на време в социалните мрежи, промяната в поведението и навиците вследствие от системните проверки на входящите съобщения, умората на очите от силната светлина на екрана, неблагоприятното отражение върху нервната система и отрицателните последици за развитие на креативно-творческото мислене и въображение.

Противоречивите позиции и оценки по въпроса не са изненадващи и се припокриват донякъде с негативните тенденции, посочени в докладите на UNESCO.

Обобщения и изводи

При изследване на мнението на ученици от гимназиална възраст за употреба на смарт технологиите в образователния процес по изобразително изкуство могат да се направят следните обобщения и изводи.

1. В настоящия етап на развитие на информационните и компютърните технологии е почти немислимо без предимствата, които те предлагат в различните области на живота, включително и в образованието.

2. Прекомерната и безпричинна употреба на смарт телефоните изпъква като тревожен проблем в българското училище, водещ до редица негативни последици: разсеяност, липса на внимание, слаба концентрация, ниски академични постижения и образователни дефицити, а при отделни ученици – зависимост и пренебрежение към учебната дейност.

3. Поради малките размери, лесната преносимост и разнообразието от функции смарт телефоните са едни от най-употребяваните, удобни и универсални технологии в ежедневието, които лесно могат да намерят приложение и в художественото обучение в средната степен на училищното образование.

4. Болшинството гимназисти изразяват позитивно мнение и оценяват смарт телефона като полезно и необходимо помощно средство в часовете по изобразително изкуство, което се ползва с различна цел, улеснява художествената дейност на подрастващите и потвърждава хипотезата на изследване.

5. Сравнително малко ученици признават за отрицателното въздействие на технологиите върху здравословното състояние и развитие в резултат от прекомерната и безпричинна употреба, което се дискутира и оценява негативно и в педагогическите среди

Общата картина от проучването навежда на мисълта, че заради последиците от злоупотребите в средното училище не бива да се пренебрегват и да се отричат напълно позитивните страни на смарт телефоните в художественото обучение, още повече, когато остро се чувства необходимостта от употребата им като помощни средства и добра възможност за мотивация и се ползват умерено с образователна цел предвид възрастта и потребностите на учениците.

БЕЛЕЖКИ

1. Закон за предучилищното и училищното образование.
2. Campbell, C. What is 'Smart' Technology? – Williams OIT. [Viewed 2024-12-21]. <https://oit.williams.edu/ats-posts/what-is-smart-technology/>
3. UNESCO, 2023. Technology in education: A tool on whose terms? <https://www.unesco.org/gem-report/en/technology>.

ЛИТЕРАТУРА

- Димчев, В. (1993). *Изобразително изкуство*. Методика. Просвета.
- Левин, С. (1984.) *Вашето дете рисува*. Български художник.
- Лефтерова-Гаджалова, Д., Тагарева, К. & Сивакова, В. (2024). Нагласи на студентите към смарт технологиите в образованието, *Педагогика*, 96(4), 431 – 449 [https://doi.org/ 10.53656/ped2024-4.01](https://doi.org/10.53656/ped2024-4.01).
- Петков, В. (2018). За полезността и несъвършенствата на умните телефони (smartphones) за създаване на графичен дизайн. В: Г. Янкова (ред.). *Годишник на Шуменския университет* (с. 121 – 127). Епископ Константин Преславски.
- Теофилов, К. (2024). От рисунка – към снимка, *Педагогика*, 96(2), 179 – 194 [https:// doi.org/10.53656/ped2024-2.03](https://doi.org/10.53656/ped2024-2.03).
- Hildebrand, M. (2020). Smart technologies, *Internet Policy Review*, 9(4), 1 – 16 [https:// doi.org/10.14763/2020.4.1531](https://doi.org/10.14763/2020.4.1531).
- Qayumov, O. (2021, October 17). Efficiency of Using Smart Technologies in Teaching Technical Sciences in Higher Educational Institutions. *Middle European Scientific Bulletin*.

REFERENCES

- Dimchev, V. (1993). *Izobrazitelno izkustvo. Metodika. Prosveta* [in Bulgarian].
- Hildebrand, M. (2020). Smart technologies, *Internet Policy Review*, 9(4), 1 – 16 [https:// doi.org/10.14763/2020.4.1531](https://doi.org/10.14763/2020.4.1531).
- Lefterova-Gadzhhalova, D., Tagareva, K. & Sivakova, V. (2024). Naglasi na studentite kŭm smart tekhnologiite v obrazovaniето, *Pedagogika-Pedagogy*, 96(4), 431– 449 [https:// doi.org/10.53656/ped2024-4.01](https://doi.org/10.53656/ped2024-4.01).
- Levin, S. (1984). *Vasheto dete risuva*. Bŭlgarski khudozhnik [in Bulgarian].
- Petkov, V. (2018). Za poleznostta i nesŭvŭrshenstvata na umnite telefoni (smartphones) za sŭzdavane na grafichen dizaŭn. V: G. Yankova (red.). *Godishnik na Shumenskiya universitet* (pp. 121 – 127). Episkop Konstantin Preslavski.
- Qayumov, O. (2021, October 17). Efficiency of Using Smart Technologies in Teaching Technical Sciences in Higher Educational Institutions. *Middle European Scientific Bulletin*.
- Teofilov, K. (2024). Ot risunka – kŭm snimka. *Pedagogika-Pedagogy*, 96(2), 179 – 194 [https:// doi.org/10.53656/ped2024-2.03](https://doi.org/10.53656/ped2024-2.03).

STUDENTS' EVALUATION OF THE USE OF SMARTPHONES IN FINE ARTS TRAINING

Abstract. The article examines and analyzes the use of smart phones in fine arts education. Results of a survey conducted in the period May-June 2024 with 30 students from 8th and 9th grades are presented regarding their assessment of the use of smart technologies in the educational process. The research shows that in art classes, respondents use mobile devices for different purposes and reasons (100), are convinced of their usefulness and need to serve as an aid and prefer to take advantage of their capabilities (96.66). Through their phones, students draw ideas from art on the Internet (46.66), without feeling dependent (50), and they would successfully cope with the visual tasks without mobile devices (70). The study establishes the opinion and assessment of high school students on the use of smartphones in art education as useful and necessary tools used for educational purposes, which makes them attractive, desirable and stimulating learning activities.

Keywords: assessment; students; smart phones; fine arts education

✉ **Prof. Dr. Zora Yanakieva**

ORCID iD: 0009-0007-2482-517X

Faculty of Pedagogy

Plovdiv University "Paisii Hilendarski"

Plovdiv, Bulgaria

E-mail: z.yanakieva@uni-plovdiv.bg